

Ulkoasiainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022 (HE 146/2021 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 1.11.2021.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- alivaltiosihteeri Pekka Puustinen, ulkoministeriö
- osastopäällikkö Ilkka-Pekka Similä, ulkoministeriö
- yksikönpäällikkö Ramses Malaty, ulkoministeriö
- taloussuunnittelupäällikkö Katja Bordi, ulkoministeriö
- Executive Director Risto Vuohelainen, Business Finland Oy
- johtaja, Invest in Finland Antti Aumo, Business Finland Oy
- kestävän kehityksen johtaja Rilli Lappalainen, Suomalaiset kehitysjärjestöt - Finnish Development NGOs Fingo ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Johdanto

Ulkoministeriön pääluokkaan 24 esitetään vuoden 2022 talousarvioesityksessä määrärahoja yhteensä 1,318 miljardia euroa. Vuoden 2021 talousarvioon verrattuna esityksessä on vähennystä 36 milj. euroa. Hallituksen tulevaisuusinvestointeja kohdennetaan ulkoministeriön hallinnonalalle yhteensä 12 milj. euroa ja EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen tuloja 6 milj. euroa vuonna 2022. Pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 22 %, kriisinhallinnan 6 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 64 % ja muiden menojen 8 %.

Budjettiesityksen perusteluissa hallinnonalan yhteiskunnallisiksi vaikuttavuustavoitteiksi luetaan seuraavat: (i) Suomen ja suomalaisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen, (ii) Agenda2030:n toimeenpanon edistäminen ja ilmastonmuutoksen torjumiseksi toimiminen, (iii)

Valiokunnan lausunto UaVL 8/2021 vp

sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän edistäminen, (iv) ihmisoikeuksien, tasa-arvon, demokratian ja oikeusvaltiokehityksen vahvistamiseksi työskenteleminen sekä (v) Suomen kasvua tukevien avoimien taloussuhteiden edistäminen ja suomalaisyritysten kansainväliseen kauppaan ja arvoketjuihin osallistumisen tukeminen.

Ulkoasiainhallinto

Ulkoministeriön toimintamenoiksi vuodelle 2022 esitetään 263 milj. euroa. Summa on 11,8 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 talousarvioesityksessä. Rahoituksesta 6,1 milj. euroa on EU:n elpymisvälineen tuloja ja 4,2 milj. euroa hallituksen kertaluonteisia tulevaisuusinvestointeja.

Edustustoverkon osalta ulkoasiainvaliokunta korostaa kattavan ja toimivan edustustoverkon tärkeyttä Suomen ja suomalaisten etujen ajamiseksi laajalti valtionhallinnon ja yhteiskunnan eri sektoreilla. Edustustojen merkitys on keskeinen sekä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimeenpanossa että laajemmin poliittisten tehtävien ja viranomaistehtävien hoitamiseksi.

Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti edustustoverkosta on tarkoitus laajentaa ja vahvistaa kuluvalla hallituskaudella muun muassa Afrikassa sekä Etelä- ja Kaakkois-Aasiassa. Ensimmäinen näistä vahvistuksista toteutui vuonna 2020 Suomen avatessa edustuston Filippiineillä, Manilassa. Vuoden 2021 aikana Suomi on avaamassa edustustot Senegaliin, Dakariin ja Qatarisiin, Dohaan. Tämän jälkeen Suomen edustustoverkko kattaa yhteensä 91 toimipistettä.

Saadun selvityksen mukaan edustustoverkon toiminnan vahvistamista jatketaan myös vuonna 2022. Talousarvioesitykseen sisältyy tavoite kahden uuden edustuston avaamisesta. Päätöksiä avattavien edustustojen sijaintipaikoista ei vielä ole tehty. Vuonna 2022 avattavien edustustojen perustamisen jälkeen Suomen edustustoverkko olisi toimipisteiden määrän osalta samalla tasolla kuin vuonna 2013.

Valiokunta painottaa edustustoverkon kehittämisessä ja ylläpitämisessä pitkäjänteisyyttä sekä laaja-alaista kokonaisuuskäsitteitä huomioiden edustautumisen alueelliset tarpeet ja tehtävät. Edustustoverkon menojen muodostaessa selkeästi suurimman kokonaisuuden ulkoasiainhallinnon toimintamenoista on huolellinen etukäteissuunnittelu sekä verkoston kunnossapito tärkeä osa hallinnon kokonaisuuskäsitteitä. Yksi osa tätä kokonaisuuskäsitteitä on myös valtion edustustokiinteistöjen kunnossapidon huomioiminen. Momentille esitetään talousarviossa 11,3 milj. euroa. Tästä 3,3 milj. euroa on kertaluonteista rahoitusta osana hallituksen tulevaisuusinvestointeja. Valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä sitä taustaa vasten, että saadun selvityksen mukaan covid-19-pandemia on hidastanut merkittävästi ulkomailla sijaitsevien kiinteistöjen korjauksia ja korjausvelka on kasvanut.

Valiokunta pitää tärkeänä, että edustustoverkon ja -kiinteistöjen suunnitteluun ja kehittämiseen liittyvissä kysymyksissä selvitetään aina myös pohjoismaisen yhteistyön mahdollisuudet samoin kuin mahdollisuudet tehdä yhteistyötä muiden EU-maiden ja EU:n ulkosuhdehallinnon kanssa.

Valiokunta korostaa jo edellisvuosien budjettikäsitteilyjen yhteydessä esillä pitämäänsä maahan-tuloasioiden sujuvoittamista ulkoasiainhallinnossa. Siihen liittyen talousarviossa esitetään maahan-tuloprosessien nopeuttamista lisäämällä määräaikaikaisesti edustustoissa oleskelulupia käsittele-

Valiokunnan lausunto UaVL 8/2021 vp

vää henkilöstöä. Toimenpide on osa hallituksen nopeavaikutteisia toimia osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi. Valiokunta toivoo, että henkilöstötarpeita seurataan myös jatkossa. Lisäresurssit on tarkoitus kohdentaa niihin edustustoihin, joissa lupahakemusten määrä on kasvanut ja joiden osalta lupakäsittelyn pullonkauloja on tarpeen purkaa nopeasti, kuten esimerkiksi New Delhi ja Manila.

Lisäksi talousarviossa esitetään osaajien maahanmuuton tueksi tähtäävänä hankkeena otettavaksi käyttöön pitkäaikainen viisumi, jonka valmisteluun ulkoministeriö osallistuu. Tämä 3,1 milj. euron hanke on tarkoitus rahoittaa EU:n elpymisvälineen tuloilla. Elpymisvälineen tuloilla on tarkoitus luoda myös digitaalinen Virtual Finland -palvelualue (3 milj. euroa), joka mahdollistaa integroidut palvelupolut Suomeen tuleville yrityksille, työntekijöille ja opiskelijoille.

Ulkoministeriön toimintamenojen osalta valiokunta kiinnittää huomion Suomen Barentsin euroarktisen neuvoston (BEAC) puheenjohtajuuteen vuosina 2021 — 2023, Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajuuteen vuonna 2022 sekä jäsenyyteen YK:n ihmisoikeusneuvostossa vuosina 2022 — 2024. Näiden kausien hyvä valmistelu ja hoitaminen sekä riittävä resursointi on tärkeää niiden tarjoamien vaikutusmahdollisuuksien maksimoimiseksi.

Team Finland ja vienninedistäminen

Ulkoasiainvaliokunta painottaa viennin ja investointien edistämiseen tähtäävän toiminnan tärkeyttä Suomen kaltaisen pienen ja vientivetoisen talouden näkökulmasta. Suomen bruttokansantuotteesta viennin osuus vuonna 2020 oli 36,2 %. Covid-19-pandemia laski vientiä voimakkaasti verrattuna vuoteen 2019. Tavaravienti vuonna 2020 oli noin 12 % prosenttia pienempi kuin vuonna 2019. Vastaavasti palveluvienti supistui 16,2 % edellisvuodesta. Suurin syy viennin supistumiseen oli tärkeiden vientimaiden kysynnän heikkeneminen. Vuoden 2021 aikana vienti on taas tilastojen mukaan lähtenyt nousemaan, ja asiantuntija-arvioiden mukaan nousun uskotaan jatkuvan vuonna 2022.

Ulkoministeriön hallinnonala vahvistettiin vuoden 2021 aikana 20 henkilötyövuoden lisäpanostuksella Suomen ulkomaanedustustojen Team Finland -tehtäviin. Vuoden 2022 talousarviossa ei esitetä uusia lisäpanostuksia sektorille.

Business Finlandin osalta on vuonna 2022 tarkoitus jatkaa aiemmin asetetun tavoitteen edistämistä organisaation kansainvälisen verkoston kaksinkertaistamisesta. Sen kansainvälisessä verkostossa on tällä hetkellä 165 henkilöä vastaamassa viennin-, matkailun- ja investointien edistämistä. Talousarvioesityksen mukaan verkostoa on tarkoitus edelleen vahvistaa 15 henkilöllä vuonna 2022 toimintamenojen sisäisen siirron turvin. Saadun selvityksen mukaan Business Finlandin nykyiset ulkomaantoimistot ovat pieniä, keskimäärin kahden henkilön toimistoja, ja tavoitteena on ensisijaisesti näiden toimistojen vahvistaminen. Lisäksi avattaisiin yksi kokonaan uusi ulkomaantoimipiste edellä mainitun resurssiensiiirron turvin. Valiokunta pitää näitä esityksiä oikeansuuntaisina ja tärkeinä toistaen pitkäaikaisen kantansa vienninedistämiseen tähtäävän toiminnan ulkomaanverkostojen resursoinnin tärkeydestä. Samanaikaisesti on huomioitava, että Business Finlandin kotimaan toimintoihin kohdistuu merkittäviä leikkauspaineita.

Valiokunnan lausunto UaVL 8/2021 vp

Ulkoasiainvaliokunta korostaa ulkoministeriön ja sen edustustoverkoston sekä Business Finlandin saumattoman ja tiiviin yhteistyön tärkeyttä tuloksellisen viennin- ja investointien edistämisen varmistamiseksi. Erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten samoin kuin uusien sektoreiden, kuten vihreään siirtymään liittyvän liiketoiminnan, kansainvälistymispyrkimysten tukeminen julkisrahoitteisen vienninedistämistoiminnan avulla on tärkeää. Myös eduskunnan ja parlamentaarikkojen roolia ulkomaan kaupan edistämisessä tulee hyödyntää nykyistä laajemmin, mukaan lukien eduskunnan vienninedistämisforumi.

Mahdollisuuksien mukaan tulee hyödyntää myös pohjoismaista sekä laajempaa eurooppalaista yhteistyötä ja parhaiden käytäntöjen vaihtamista Suomen verokkimaisten kanssa vientiponnisteluiden kehittämiseksi. Toiminnan kannalta eri suomalaistoimijoiden kokoaminen yhteisiin toimintoihin ja toimitilojen jakaminen kohteesta riippuen myös Pohjoismaiden ja muiden EU-maiden kanssa on syytä selvittää.

Valiokunta tehostaa osaltaan vienninedistämistoiminnan seuraamista ja toistaa aiemman kantansa toiminnan säännöllisen arvioinnin tärkeydestä erityisesti yritysten näkökulmasta.

Kehitysyhteistyö

Suomen kehitysyhteistyön päämääränä on äärimmäisen köyhyyden poistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen sekä ihmisoikeuksien toteutuminen. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi julkisen kehitysyhteistyön tasoksi esitetään vuoden 2022 talousarvioesityksessä yhteensä 1,274 mrd. euroa. Summa koostuu koko valtionhallinnon kehitysyhteistyöksi raportoitavista menoista, suurimpina näistä ulkoministeriön lisäksi valtiovarainministeriön, sisäministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön pääluokista maksettavat menoerat. Nousua vuoden 2021 määrärahasosta on 79 milj. euroa.

Edellä mainittu määrärahaso tarkoittaa, että Suomen kehitysyhteistyön BKT-osuus vuonna 2022 säilyy nykyisellä 0,49 %:n tasolla. Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että taso ei vastaa hallitusohjelman tärkeää tavoitetta nostaa Suomen kehitysrahoitus YK:n tavoitteiden mukaiselle 0,7 %:n tasolle. Nykytason säilyminen tarkoittaa myös sitä, että Suomi pysyy edelleen etäällä tärkeimmästä viiteryhmästään eli muista Pohjoismaista, jotka ovat toteuttaneet vähintään 0,7 %:n BKT-osuutta kehitysrahoituksessaan jo 1970-luvulta lähtien. Vuonna 2020 Ruotsin kehitysrahoituksen BKT-osuus oli 1,14 %, Norjan 1,11 % ja Tanskan 0,73 %.

Parhaillaan eduskuntakäsittelyssä olevaan kehityspolitiikan ylivaalikautiseen selontekoon 0,7 %:n sitoumus on sisällytetty yleisellä tasolla ja tavoitevuodeksi on asetettu vuosi 2030. Valiokunta painottaa konkreettisten askelmerkkien valmistelemista tavoitteen saavuttamiseksi ja näiden huomioimista kehukseen kohdistuvissa paineissa ja toteaa jatkavansa aiheen käsittelyä tarkemmin selontekokuulemisten yhteydessä.

Valiokunta myös painottaa Suomen kansainvälisten suositusten mukaista sitoumusta suunnata vähintään 0,2 prosenttia kehitysrahoituksesta vähiten kehittyneille ja hauraille valtioille (LDC-maat, Least Developed Countries). Vuonna 2022 näiden maksatusten tavoiteosuus BKT:sta säilyy entisellään ollen 0,18 %. Valiokunta pitää valitettavana, ettei Suomi edelleenkään yllä tavoitetasolle ja peräänkuuluttaa valtioneuvostolta selkeää suunnitelmaa tavoitteen saavuttamiseksi.

Valiokunnan lausunto UaVL 8/2021 vp

Tavoitteen tärkeys on korostunut entisestään covid-19-pandemian myötä pandemian pitkäaikaisvaikutusten osuessa vahvimmin köyhimpiin ja heikoimmassa asemassa oleviin maihin.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa korostettiin kehitysyhteistyön kasvaneita tarpeita koronapandemian myötä. Pandemian negatiivisten yhteiskunnallisten ja taloudellisten seurannaisvaikutusten todettiin olevan kehittyville maille tuntuva. Pandemian vaikutuksesta äärimmäinen köyhyys ja nälkä ovat maailmassa kääntyneet kasvuun ja monet kehitystulokset ovat vaarassa. Erittäin köyhimpien ja heikoimmassa asemassa olevien huomioiminen on entistä tärkeämpää. Yhtenä akuuteimpana vastauksena pandemian hoitoon valiokunta perään kuuluttaa Suomelta vahvaa panostusta kehitysmaiden rokotekattavuuden kohottamiseksi. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa todettiin Suomen panoksen jääneen toistaiseksi muista Pohjoismaista jälkeen.

Valiokunta on aiemmissa budjettilausunnoissaan peräänkuuluttanut valtion talousarviomenettelyn kehittämistä niin, että talousarvioesitys sisältää tarkemmat kehitysyhteistyömäärärahojen maakohtaiset sekä kansainvälisten järjestöjen osalta järjestökohtaiset rahoitusosuudet. Valiokunta toteaa talousarvioesityksen kehittyneen tältä osin oikeaan suuntaan. On tärkeää, että kehittämistyötä jatketaan edelleen kokonaiskuvan hahmottamiseksi siitä, mitä Suomi tekee kehitystavoitteiden saavuttamiseksi eri reittejä pitkin.

Suomen kahdenvälisen kehitysyhteistyön yhtenä suurimpana kohdemaana valiokunta kiinnittää huomion Afganistanin tilanteeseen. Suomi osana Euroopan unionia ei tunnusta maata hallitsevaa Talibanin hallintoa, minkä johdosta Suomen kahdenvälinen kehitysyhteistyörahoitus maalle on toistaiseksi keskeytetty. Maata tuetaan humanitaarisen avun keinoin. Valiokunta painottaa huolellisen ja tarkan valmistelun tärkeyttä, jotta Afganistanin mahdollisen kahdenvälisen tuen jatko pystytään aikanaan ohjaamaan sektoreille, kuten naisten ja tyttöjen oikeuksien, mukaan lukien seksuaalioikeuksien, edistäminen, joilla mahdollisimman pysyvien kehitysvaikutusten aikaansaaminen on mahdollista. Toistaiseksi maan tukeminen ja tilanteen eskaloitumisen estäminen humanitaarisen avun turvin on ensisijaisen tärkeää, hyödyntäen tarvittaessa myös maakohtaista kehitysyhteistyömäärärahaa.

Valiokunta kiinnittää huomion myös Euroopan unionin merkittävyyteen kehityspolitiikan toimijana ja rahoittajana. EU ja sen jäsenmaat ovat yhdessä maailman suurin kehitysavun antaja. Vuonna 2020 EU:n yhteenlaskettu julkinen kehitysapu oli noin 67 mrd. euroa, mikä on noin 50 % maailman kaikesta julkisesta kehitysyhteistyörahoituksesta. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi kiinnittää entisestään huomiota EU-tasolla avun antamisen koordinointiin sekä tuloksellisuuteen ja vaikuttavuuteen. Vaikuttaminen on nyt entistäkin ajankohtaisempaa ja tärkeää, kun EU:n uutta naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön rahoitusvälinettä (NDICI-instrumenttia) ja Euroopan rauhanrahastoa ryhdytään toimeenpanemaan. Myös aktiivinen osallistuminen eurooppalaisen kehitysrahoituksen rakenteen kehittämiseen yksityisen rahoituksen lisäämiseksi Agenda2030:n mukaisiin tavoitteisiin on tärkeää. Tässä keskeistä on pyrkimykset uudistaa Euroopan investointipankkia (EIP) ja Euroopan jälleerakennus- ja kehityspankkia (EBRD).

Talousarvioesityksessä todetaan Suomen lisäävän ilmatorahoitusta osana kehitysrahoitusta ja ottaen huomioon Suomen osuuden Pariisin ilmatorahoituvastuusta. Pyrkimyksenä on ohjata puolet ilmatorahoituksesta sopeutumiseen muun muassa kansainvälisten rahastojen ja kansalaisjärjestöjen kautta. Myös investointi- ja lainamuotoinen tuki painottuu ilmastotoimiin. Talousar-

Valiokunnan lausunto UaVL 8/2021 vp

vioesityksen mukaisesti Suomen ilmatorahoitukseksi raportoitava osuus vuodelle 2022 on noin 184 milj. euroa.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa kansainvälisen ilmatorahoituksen olevan keskeinen instrumentti toteuttaa ilmasto-oikeudenmukaisuutta käytännössä. Rahoituksen kohdistumisesta on tärkeää saada ajantasaista tietoa muun muassa talousarvioesityksen yhteydessä. Valiokunta pitää myönteisenä, että saamansa selvityksen mukaan ulkoministeriö on laatimassa pitkäjänteistä suunnitelmaa liittyen ilmatorahoituksen tasoon ja kohdennuksiin. Samassa selvitetään mahdollisuutta avata talousarvioesityksessä kansainvälisen ilmatorahoituksen arvioitua kohdentumista. Suunnitelman toteutuksesta raportoidaan eduskunnalle vuosittain ilmastovuosikertomuksen yhteydessä. Vuonna 2022 annettavaan kehityspolitiikan tulosraporttiin sisällytetään myös katsaus vaalikauden ilmatorahoituksen määrään, kohdentumiseen ja tuloksiin.

Valiokunta on aiemmissa talousarviolausunnoissaan painottanut finanssisijoitusten tärkeyttä yhtenä kehitysrahoituksen osana (UaVL 7/2020 vp, UaVL 2/2019 vp). Finanssisijoitusten määräraha on ollut vuodesta 2015 lähtien noin 130 milj. euroa vuodessa, ja vuoden 2022 esityksessä taso säilyy ennallaan. Ottaen huomioon kehityshaasteiden mittavuuden toteaa valiokunta pitävänsä selvänä, ettei yksinomaan kehitysavulla saada aikaan toivottuja tuloksia vaan on tärkeää, että myös yksityissektori on toiminnassa enenevässä määrin mukana. Tämä on tärkeää myös kehitysmaiden oman, vastuullisen liiketoiminnan ja työpaikkojen luomiseksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että myös finanssisijoituksilla toteutettujen kehityshankkeiden tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta kehitetään ja seurataan muun kehitysyhteistyön tavoin.

Suomen kehityspolitiikan vahvana kärkenä valiokunta korostaa naisten ja tyttöjen oikeuksien, mukaan lukien seksuaaliterveyden ja -oikeuksien, edistämistä. Painopiste on huomioitu asianmukaisesti talousarvioesityksen perusteluosiossa ja todettu tämän näkyvän muun muassa Suomen YK- ja kansalaisjärjestöjen rahoituksessa ja maaohjelmissa. Valiokunta pitää huolestuttavana sitä, että talousarvioesityksen mukaan vuonna 2021 kehitysyhteistyömäärärahoista rahoitettavista uusista hankkeista vain 40 sisältää sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tavoitteita EU:n asettaman kokonaistavoitteen ollessa 85 %, ja edellyttää valtioneuvoston ryhtyvän konkreettisiin toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi.

Valiokunta korostaa Suomen olevan sitoutunut naisten ja tyttöjen aseman vahvistamiseen myös YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 "Naiset, rauha ja turvallisuus" mukaisesti. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomen kansallisen 1325-toimintaohjelman mukaiseen työhön, mukaan lukien 1325-verkoston toiminta, varataan riittävät määrärahat ja henkilöresurssit.

Valiokunta korostaa myös koulutuksen keskeisyyttä yhtenä Suomen kehityspolitiikan painopistealueena. Jo ennen koronapandemiaa esillä ollut oppimisen kriisi on asiantuntija-arvioiden mukaan pandemian myötä entisestään syventynyt. Valiokunta korostaa Suomella olevan paljon annettavaa laadukkaaseen koulutukseen tähtäävässä työssä, ja on tärkeää, että tämä huomioidaan myös kehitysyhteistyömäärärahojen allokoinnissa.

Valiokunta painottaa suomalaisten kansalaisjärjestöjen merkitystä kehitysyhteistyön toimeenpanijoina. Riippumattomien evaluointiselvitysten mukaan järjestöjen tekemä kehitysyhteistyö on tehokasta, tuloksellista ja monipuolista. Lisäksi valiokunnan asiantuntijakuulemisessa korostui

Valiokunnan lausunto UaVL 8/2021 vp

se, että järjestöt saavuttavat kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ihmiset ruohonjuuritasolla paikoissa, mihin muiden toimijoiden apu ei yllä. On myös huomioitava, että kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitava apu vahvistaa usein kehittyvien maiden omia kansalaisyhteiskuntia ja tukee demokratiakehitystä näissä maissa.

Vuoden 2022 talousarvioehdotuksessa esitetty 8 milj. euron korotus kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyömäärärahoihin on valiokunnan mielestä oikeasuuntainen. Korotuksen myötä rahoitus nousisi 88 milj. euron vuositasolle. Toisaalta valiokunta kiinnittää huomion siihen, että ulkoministeriön tukea saavien suomalaisten järjestöjen määrä on pudonnut selvästi. Vuonna 2015 tukea kehitysyhteistyöhön ja globaalikasvatukseen sai vielä 163 järjestöä, kun vuonna 2019 määrä oli 70. Lisäksi saadun selvityksen mukaan uusien toimijoiden on vaikeaa saada valtionapua. Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että järjestöjen toimintaedellytykset kehitysyhteistyön tekemiseksi turvataan monipuolisesti. Osallistuminen järjestöjen tekemään kehitysyhteistyöhön on myös yksi tapa ylläpitää ja laajentaa kansainvälisistä asioista kiinnostuneiden kansalaisten määrää. Ulkoasiainvaliokunta korosti pitävänsä tätä tärkeänä ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta antamassaan mietinnössä (UaVM 1/2021 vp).

Humanitaarisen avun taso pysyy talousarvioesityksessä lähes ennallaan 85 milj. euron tasolla (korotusta 150 000 €). Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa korostettiin maailman humanitaaristen tarpeiden olevan suuremmat kuin koskaan aikaisemmin. Globaalisti hätäavun tarpeessa on tällä hetkellä 240 miljoonaa ihmistä 56 maassa. Laajimmat humanitaariset kriisit ovat saadun selvityksen mukaan tällä hetkellä käynnissä Syyriassa, Jemenissä ja Kongon demokraattisessa tasavallassa. Myös tilanteet Afganistanissa ja Etiopiassa samoin kuin Libanonissa ovat vaikeat. Ulkoasiainvaliokunta korostaa humanitaarisen avun tärkeyttä osana Suomen kehityspolitiikkaa. Äkillisen kriisin tai katastrofin tilanteessa myös maa- ja aluekohtaista määrärahaa on tärkeää ohjata humanitaariseen apuun. Valiokunta myös korostaa rauhanrakentamisen, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön yhteensovittamisen keskeisyyttä ja pitää myönteisenä, että sen tärkeys on todettu myös talousarvioesityksessä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ulkoasiainvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto UaVL 8/2021 vp

Helsingissä 27.10.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mika Niikko ps
varapuheenjohtaja Erkki Tuomioja sd
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Tom Packalén ps
jäsen Jaana Pelkonen kok
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Jussi Saramo vas
jäsen Ville Tavio ps
jäsen Matti Vanhanen kesk
varajäsen Jouni Ovaska kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tiina Larvala

Valiokunnan lausunto UaVL 8/2021 vp
Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide

Perustelut

Emme hyväksy ylivaalikautisessa selonteossa esitettyä kehitysyhteistyömäärärahojen nostamista 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta, eikä sen esittämiä välitavoitteita 0,55 %:n tasosta vuonna 2023 tai 0,63 %:n tasosta vuonna 2027. Kehitysyhteistyön määrärahojen nostaminen 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta tarkoittaisi joka vuosi lähes 600 miljoonan euron lisäystä valtion kuluihin ja vaatisi lisää velanottoa.

Jatkossa kehityspolitiikan painopistettä olisi hyvä olla kriisinhallinnassa, koska rauha on edellytys vakaalle kehitykselle ja toimivalle hallinnolle. Käytettävissä olevia varoja tulisi myös suunnata pakolaisleirien olojen parantamiseen ja yrittää saada asuinolosuhteita inhimillisemmiksi. Lisäksi perussuomalaiset huomauttavat, että kehitysvarojen käytön tulisi olla läpinäkyvämpää ja vaikutusarvioiden laatuun tulisi panostaa entistä enemmän.

Kehitysmaiden suurimmat haasteet ovat edelleen väestönkasvu ja naisten ja tyttöjen aseman parantaminen. Väestönkasvun hillitsemiseksi varat olisi ensisijaisesti ohjattava ehkäisyvälineiden ja perheneuvonnan saatavuuden parantamiseen. Perussuomalaiset pitävät myös olennaisen tärkeänä sitä, että kohdevaltiot esittävät suunnitelman väestönkasvun saamiseksi kuriin. Maailmanlaajuisesti väestönkasvu lisää päästöjä, luonnonvarojen kulutusta sekä heikentää yhteiskuntien kykyä sopeutua ilmastonmuutokseen.

Myös IMF:n ja Maailmanpankin toimintaan puuttuminen kolmansissa maissa parantaisi haavoittuvassa asemassa olevien maiden tilannetta. Heikot tulokset erityisesti Afrikan maissa, epäreilut lainasopimukset ja poliittinen vaikuttaminen ovat asioita, jotka vaativat syvällisempää tarkastelua.

Suomen kehitysyhteistyön yksi suurimmista kumppanimaista oli vuosia Afganistan, jonka vakaantumiseen Suomi on panostanut viimeisen vajaan kahdenkymmenen vuoden aikana yhteensä 700 miljoonaa euroa. Vaikka kehitysapu Afganistaniin on nyt keskeytetty, on hallituksella suunnitteilla toimia, joilla helpotettaisiin merkittävästi afganistanilaisten perheenyhdistämiä. Hallitus on mm. lähettänyt Pakistaniin kiertäviä konsuleita edistämään ja helpottamaan myös paikan päällä tapahtuvaa perheenyhdistämistä. Tätä perussuomalaiset eivät voi hyväksyä. Humanitaarisen maahanmuuton vauhdittaminen on vastuutonta ja epäoikeudenmukaista maamme omia kansalaisia ja veronmaksajia kohtaan. Lisäksi se on tehotonta ja kallista myös auttamisen näkökulmasta. Auttaminen on edullisempaa lähialueilla, ja pakolaisuuden tulisi olla vain väliaikaista eikä nykyisenlaista pysyvään asumiseen tähtäävää.

Emme myöskään pidä perusteltuna budjetissa ehdotetun kansainvälisen ilmastorahoituksen lisäämistä tilanteessa, jossa Suomi itsessään on tehnyt päästöjen vähentämiseksi muita maita enemmän.

Valiokunnan lausunto UaVL 8/2021 vp
Eriävä mielipide 1

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä esitetyn huomioon ja vähentää 520 000 000 euroa varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ehdotetusta määrärahasta

Helsingissä 27.10.2021

Mika Niikko ps
Tom Packalén ps
Ville Tavio ps